

Uchvatitel Jákob

Texty na tento týden

Genesis 25; Genesis 27–30

Základní verš

„Ezau řekl: ‚Právem dostal jméno Jákob (to je Úskočný). Už dvakrát se mnou jednal úskočně. Připravil mě o mé prvorozenství a nyní i o požehnání.‘ A otázal se: ‚Pro mne už požehnání nemáš?‘“ (Gn 27,36)

V této kapitole se soustředíme na pokračování rodinné historie Izáka, zázračného dítěte a předka zaslíbeného potomka. Příběh však vůbec nezačíná dobře. Pochybný charakter Izákova syna Jákoba se projevil v soupeření mezi dvěma bratry o právo prvorozeného (Gn 25,27–34) a následně o právo získat otcovské požehnání (Gn 27).

Jákob podvedl svého otce a staršímu bratrovi ukradl požehnání, a proto musí utéct, aby si zachránil život. Bůh se s ním setkává v Bét-elu (Gn 28,10–22). Od té chvíle se podvodník Jákob sám setkává s tím, že je druhými oklamán. Namísto Ráchel, kterou miloval (Gn 29), dostane za ženu její starší sestru Leu. Aby Jákob získal svou milovanou Ráchel, stojí ho to čtrnáct let namáhavé práce.

Jákob však zažije i Boží požehnání, protože v exilu se mu narodí dvanáct synů a Bůh rozmnoží jeho bohatství.

V tomto příběhu vidíme, že navzdory lidským selháním Bůh naplňuje svá zaslíbení vyplývající ze smlouvy.

Osнова lekce

V rámci deváté lekce se budeme věnovat první části Jákobovy životní zkušenosti – od jeho narození, přes složité rodinné peripetie, až po jeho „návrat“ domů s celou početnou rodinou. Na příběhu jeho selhání, ale i nových povstání, budeme moci sledovat nejen lidskou slabost, ale také Boží lásku a milost.

- Gn 25,27–34: Jákob a Ezau (neděle)
- Gn 28,12–18: Jákobův žebřík (pondělí)
- Gn 29,18–25: Oklamáný podvodník (úterý)
- Gn 29,31–30,22: Požehnání rodiny (středa)
- Gn 30,25–32: Jákobův odchod (čtvrtek)

Budování společenství

- Podělte se ve skupině o to, co jste v posledním týdnu zažili. Jak vás tento prožitek ovlivnil ve vašem duchovním životě?
- Řekněte ostatním o situaci, kdy jste v poslední době vnímali výrazný projev Boží přítomnosti ve vašem životě. Vyjádřete veřejně Bohu své poděkování.

JÁKOB A EZAU

²⁷Když chlapi dospěli, stal se Ezau mužem znalým lovu, mužem pole, kdežto Jákob byl muž bezúhonný a sídlil ve stanech. ²⁸Izák miloval Ezaua, protože z lovu měl co do úst, kdežto Rebeka milovala Jákoba. ²⁹Jákob jednou připravil krmí. Tu přišel Ezau z pole znavený ³⁰a řekl Jákobovi: „Dej mi zhltnout trochu toho červeného, toho krvavého, jsem znaven k smrti.“ Proto se jmenuje Edóm (to je Červený). ³¹Jákob však řekl: „Prodej mi dnes své prvorozenství!“ ³²Ezau na to odvětil: „Stejně mám blízko k smrti, k čemu je mi prvorozenství!“ ³³Jákob řekl: „Odpřísáhní mi to dnes.“ A on mu to odpřísáhl, a tak své prvorozenství prodal Jákobovi. ³⁴Jákob dal pak Ezauovi chléb a čočkovou krmí. Ten pojedl, napil se, vstal a odešel. Tak Ezau pohrdl prvorozenstvím. (Gn 25,27–34)

Osobní studium

Přečti si text Gn 25,21–34. Porovnej různé povahy Jákoba a Ezaua. Jaké Jákobovy vlastnosti ho předurčovaly k tomu, aby byl hoden Izákova požehnání?

Již od těhotenství jejich matky poznáváme, že Jákob a Ezau jsou odlišní a bude mezi nimi konflikt. Ezau je popisován jako udatný lovec a muž stepi, Jákob je klidný a tichý člověk, který se zdržuje doma, v úkrytu svého stanu. Stejně hebrejské slovo (*tam*; v překladu „bezúhonný“, ale i „mírný“) charakterizuje i Jóba (Jb 8,20) a Noema (Gn 6,9).

Tento rozdíl v charakteru se projevil i odlišným chováním (Gn 27,1–28,5). Když jednou přišel Ezau domů unavený a hladový, Jákob měl uvařené jídlo z čočky. Pro Ezaua je okamžitě a hmatatelné jídlo (Gn 25,31.33) důležitější než budoucí požehnání související s jeho právem prvorozeného (srovnej s Žd 12,16.17).

„Jákob se od své matky dověděl, že by právo prvorozenství mělo připadnout jemu. Byl naplněn touhou po přednostech, které se s tím pojily. Nebažil po otcově bohatství. Toužil po právu duchovního prvorozenství. Mít takové společenství s Bohem jako Abraham, přinášet smířící oběti, být praotcem vyvoleného lidu, z něhož přijde zaslíbený Mesiáš, a získat nesmrtelné dědictví zahrnuté ve smlouvě – to byly výsady a pocty, po nichž horoucně toužil.“ (PP 177; NUD 80)

Jákobovi, na rozdíl od jeho bratra, záleží na duchovním prvorozenství a požehnání. Proto později, z podnětu své matky (viz Gn 27), Jákob otevřeně a účelově oklame svého otce. A ještě při páchání tohoto podvodu otcovi tvrdí, že mu pomáhá „Hospodin, tvůj Bůh“ (Gn 27,20). Svého podlého podvodu se dopouští z přesvědčení, že mu jde o něco dobrého.

Výsledky byly tragické a způsobily ještě hlubší rozvrat v již tak nefunkční rodině.

Aplikace

Na Jákobovi můžeme obdivovat, že (na rozdíl od přístupu svého bratra) toužil po něčem dobrém a hodnotném. K naplnění ušlechtilého cíle však použil podvod a lež. Jak se můžeme vyhnout tomu, abychom k získání „dobra“ využívali „zlo“?

JÁKOBŮV ŽEBŘÍK

¹²[Jákob] měl sen: Hle, na zemi stojí žebřík, jehož vrchol dosahuje k nebesům, a po něm vystupují a sestupují poslové Boží. ¹³Nad ním stojí Hospodin a praví: „Já jsem Hospodin, Bůh tvého otce Abrahama a Bůh Izákův. Zemi, na níž ležíš, dám tobě a tvému potomstvu. ¹⁴Tvého potomstva bude jako prachu země. Rozmůžeš se na západ i na východ, na sever i na jih. V tobě a ve tvém potomku dojdou požehnání všechny čeledi země. ¹⁵Hle, já jsem s tebou. Budu tě střežit všude, kam půjdeš, a zase tě přivedu do této země. Nikdy tě neopustím, ale učiním, co jsem ti slíbil.“ ¹⁶Tu procitl Jákob ze spánku a zvolal: „Jistě je na tomto místě Hospodin, a já jsem to nevěděl!“ ¹⁷Bál se a řekl: „Jakou bázeň vzbuzuje toto místo! Není to nic jiného než dům Boží, je to brána nebeská.“ ¹⁸Za časného jitra vzal Jákob kámen, který měl v hlavách, a postavil jej jako posvátný sloup; svrchu jej polil olejem. (Gn 28,12–18)

Osobní studium

Jakmile se Ezau dozvěděl, že otcovské požehnání dostal jeho bratr Jákob, pochopil, že se stal obětí podvodu a že bratr zaujal jeho místo (Gn 27,36). Ezau chtěl proto svého bratra zabít (Gn 27,41.42). Rebeku naplnil strach a udělala všechno pro to, aby tomuto činu zabránila. Hrozilo totiž, že nakonec přijde o oba syny (Gn 27,45). Za Izákovy podpory (Gn 28,5) naléhala na Jákoba, aby utekl k její rodině (Gn 27,43). Na cestě do exilu se Jákob setkal s Bohem na místě, které bude nazývat Bét-el, „Dům Boží“, a tam se zavázal slibem.

Přečti si text Gn 28,10–22. Porovnej ho s textem Gn 11,1–9. Jak se Bét-el liší od Babelu? Jaké poučení o našem vztahu s Bohem můžeme získat z Jákobovy zkušenosti v Bét-elu a z toho, co se stalo v Babelu?

Jákob viděl ve svém snu neobvyklý žebřík, který vedl až k Bohu. V popisu je dvakrát použito stejné sloveso (hebr.: *nacav*), které říká, že žebřík „stál“ (Gn 28,12) a Hospodin „stál“ nad ním (Gn 28,13), jakoby žebřík i Hospodin byli totéž.

Obraz žebříku dosahujícího až do nebe nám připomíná úsilí lidí v Babelu dostat se až do nebe. Stejně jako babylónská věž, i žebřík sahá k „nebesům“. Babylónská věž představovala lidské úsilí dosáhnout k Bohu. Žebřík v Bét-elu však zdůrazňuje, že k Hospodinu se nedá dostat lidskou snahou. Přístup k Bohu máme jen tehdy, když se k nám skloní sám Hospodin.

„Kámen“, který si Jákob položil pod hlavu a na kterém snil svůj sen, se stává symbolem Bét-elu, „Domu Božího“ (Gn 28,17; porovnej s Gn 28,22) a ukazuje na chrám a svatyni, místa, kde Ježíš jako Spasitel jedná ve prospěch lidí.

Jákob se ve své reakci neomezuje na duchovní či mystický zážitek a vyjádření úžasu nad tím, co prožil. Chce reagovat konkrétním, viditelným činem. Jákob se proto rozhodl „dát desátky“ Bohu. Ne proto, aby získal Boží požehnání, ale jako projev vděčnosti za Boží zaslíbení a ujištění o Boží milosti. Myšlenka odevzdání desátků se zde tedy opět objevuje už dávno před vznikem izraelského národa.

Aplikace

Přečtěte si znovu text Gn 28,22. Jákob chtěl odvést „pochtivě desátky“ ze všeho, co mu Bůh dá. Jaké důležité poučení bychom si měli vzít z toho, co zde Jákob říká o desátcích? Co to vlastně je?

OKLAMANÝ PODVODNÍK

¹⁸Jákob si Ráchel zamiloval; proto řekl: „Budu ti sloužit sedm let za tvou mladší dceru Ráchel.“
¹⁹Lában souhlasil: „Lépe, když ji dám tobě než někomu jinému; zůstaň u mne.“²⁰Jákob tedy sloužil za Ráchel sedm let; bylo to pro něho jako několik dní, protože ji miloval.²¹Potom řekl Jákob Lábanovi: „Dej mi mou ženu, má lhůta už uplynula. Toužím po ní.“²²Lában shromáždil všechny muže toho místa a uspořádal hody.²³Večer vzal svou dceru Leu a uvedl ji k Jákobovi, a on k ní vešel.²⁴Za služebnici své dceři Leji dal Lában otrokyni Zilpu.²⁵Ráno Jákob viděl, že to je Lea. Vyčítal Lábanovi: „Cos mi to provedl? Což jsem u tebe nesloužil za Ráchel? Proč jsi mě oklamal?“ (Gn 29,18–25)

Osobní studium

Přečti si text Genesis 29,1–30. Jak a proč Bůh dopouští Lábanův podvod? Jaké poučení si z toho mohl Jákob vzít?

První věc, kterou si Jákob uvědomil, když dorazil ke studni, byl „veliký kámen“ (Gn 29,2). Tím se vlastně vracíme zpět k předchozí kapitole a ke kameni v Bét-elu, který představoval Boží přítomnost (Gn 28,18.19). A právě kámen, kterým je překryta studna, dal Jákobovi příležitost komunikovat s Ráchel. Když Jákob od pastýřů slyšel, že Ráchel přichází se svými ovcemi, naléhá na pastýře, aby kámen odvalili. Oni však odmítají, a tak se Jákob chopí iniciativy, sám odvalí kámen a napojí stádo. Pak se představí Ráchel jako její příbuzný (Gn 29,11.12).

Ráchel to běžela oznámit své rodině. Již první kontakt mezi Jákobem a Ráchel způsobil, že „Jákob si zamiloval Ráchel“ (Gn 29,18) natolik, že těch sedm let, které pracoval pro Lábanova výměnou za Ráchel, bylo pro něho jen „jako několik dní“ (Gn 29,20).

Po sedmi letech služby však byl Jákob oklamán. Po svatební noci Jákob objeví, že mu dali za manželku Leu, Ráchelinu starší

sestru. Lában využil bujarou náladu během hostiny a zneužil Jákobových silných emocí a zranitelnosti, aby ho podvedl. Je zajímavé, že Jákob používá při popisu Lábanova skutku („Proč jsi mě oklamal?“; Gn 29,25) sloveso se stejným základem, jaké použil Izák k popisu Jákobova jednání vůči němu jako otci a vůči jeho bratru Ezauovi (Gn 27,3).

Všimněme si, že stejný princip je zahrnut i v *lex talionis* (zákon odplaty) „oko za oko, zub za zub“ (Ex 21,24; porovnej s Gn 9,6), který nutí viníka identifikovat se se svou obětí. Viníka postihne přesně to, co sám oběti způsobil. A tak tedy to, čeho se Jákob dopustil vůči svému otci a bratrovi, se mu vrací – i on je podveden.

Jákob nyní chápe, co znamená být obětí podvodu. Je ironií, že Bůh učí Jákoba o jeho vlastním klamu prostřednictvím Lábanova činu. Ačkoli Jákob jako „podvodník“ (Gn 27,12) dobře ví, co znamená lež, je velmi překvapen, když se sám stane obětí. Proto klade Lábanovi otázky: „Cos mi to provedl? Což jsem u tebe nesloužil za Ráchel? Proč jsi mě oklamal?“ (Gn 29,25). Sám si tedy velmi dobře uvědomuje, že podvod není správnou cestou.

Aplikace

Jákob byl podvodník a také jeho samotného podvedli. Jak se můžeme naučit důvěřovat Bohu i přesto, že kolem nás se děje množství nespravedlnosti, že vidíme trpět nevinné a že mnozí se snaží nastolit „spravedlnost“ nekalým způsobem?

POŽEHNÁNÍ RODINY

Když Hospodin viděl, že Lea není milována, otevřel její lůno. (Gn 29,31)

²²I rozpomenul se Bůh na Ráchel, vyslyšel ji a otevřel její lůno. ²³Otěhotněla, porodila syna a řekla: „Bůh odňal mé pohanění.“ ²⁴Dala mu jméno Josef (to je Přidej-[Bůh]) a dodala: „Kéž mi Hospodin přidá ještě dalšího syna.“ (Gn 30,22–24)

Osobní studium

Pro Jákoba bylo posledních sedm let vyhnanství velkým břemenem, přesto to byla jeho neplodnější léta. Jákob zplodil jedenáct z dvanácti dětí, které se později staly praotci Božího lidu.

Tato část je centrem příběhu o Jákobovi (Gn 25,19–35,26) a začíná a končí klíčovou výpovědí: Hospodin „otevřel lůno“ nejprve Lei (Gn 29,31) a později i Ráchel (Gn 30,22). Pokaždé, když po tomto prohlášení následuje narození dětí, jde vlastně o potvrzení Božího zázračného působení.

Přečti si text Gn 29,31–30,22. Jak máme dnes porozumět významu toho, co se v tomto příběhu odehrává?

Bůh otevřel Leino lůno a ona porodila syna Rúbena, jehož jméno obsahuje sloveso „vidět“, protože Bůh „viděl“, že ji Jákob odstrkoval a zanedbával (Gn 29,31). Rúben byl pro ni kompenzací za bolest a trápení.

Svému druhému synovi dává jméno Šimeón, jehož základ tvoří sloveso „slyšet“,

protože Bůh „uslyšel“ hloubku a ponížení její bolesti. Hospodin se nad ní slitoval (Gn 29,33), podobně jako když slyšel trápení Hagar.

Jméno „Šimeón“ rezonuje se jménem Hagarina syna „Izmaela“, což znamená „Slyší Bůh“ (viz Gn 16,11). Když Lea porodila svého posledního syna, pojmenovala ho Juda, což znamená „chvála“. Lea už nemluví o své bolesti, a dokonce ani o požehnání. Soustředí se pouze na Hospodina a chválí ho za jeho milost.

Zvláštní je, že Bůh „se rozpomene“ na Ráchel a otevře její lůno (Gn 30,22) teprve tehdy, když už Lea nemůže mít další děti. Ráchel, milovaná manželka, musela na prvního syna čekat sedm let od svatby a čtrnáct let od zasnub s Jákobem (Gn 29,18,27; porovnej s Gn 30,25). Dala mu jméno „Josef“ na znamení, že Bůh „odňal mé pohanění“ a „přidá mi dalšího syna“ (Gn 30,23,24). Přestože bylo jednání zúčastněných nesprávné, Bůh dokázal naplnit svůj záměr a z Abrahama potomstva vytvořil národ.

Aplikace

Jak tento příběh ukazuje, že Boží záměry se splní „v nebi i na zemi“, a to i přes lidské slabosti a omyly?

JÁKOBŮV ODCHOD

²⁵Když Ráchel porodila Josefa, řekl Jákob Lábanovi: „Propusť mě, abych mohl odejít do svého domova a do své země. ²⁶Vydej mi mé ženy a děti, za něž jsem ti sloužil, a já půjdu. Sám přece víš, jakou službu jsem ti prokázal.“ ²⁷Lában mu odpověděl: „Kéž bych získal tvoji přízeň! Zjistil jsem, že mi Hospodin kvůli tobě žehná.“ ²⁸Dále řekl: „Urči si přesně mzdu a dám ti ji.“ ²⁹Jákob mu odpověděl: „Sám přece víš, jak jsem ti sloužil a jak prospívalo tvé stádo, když jsem byl při něm. ³⁰Vždyť to byla hrstka, kterou jsi měl, než jsem přišel, a rozmnožila se nesmírně. Hospodin ti žehnal na každém mém kroku. Ale kdy budu konečně pracovat také pro svou rodinu?“ ³¹Lában se otázal: „Co ti mám dát?“ Jákob odpověděl: „Nemusíš mi dávat vůbec nic. Budu dále pást a střežit tvé ovce a kozy, když pro mne uděláš tuto věc: ³²Projdu dnes všechny tvé ovce a kozy a vyřadím z nich každé skvrnitě a strakaté mládě, všechna načernalá jehňata a strakatá a skvrnitá kůzlata; to bude má mzda.“ (Gn 30,25–32)

Osobní studium

Na začátku příběhu o Jákobovi jsme se dozvěděli, že oklamal svého otce a svého bratra, aby získal prvorozenství a požehnání, které chtěl Izák udělit svému staršímu synovi. Nyní zůstal v klidu a Lábanovi věrně sloužil. Jákob dobře věděl, že ho tchán oklamal. Přesto nechal věci běžet. Vzhledem k tomu, co Jákob prožil, je obtížné pochopit jeho pasivitu. Jákob se mohl vzbouřit, mohl se Lábanovi vzepřít nebo s ním vyjednávat. Neudělal to však. Udělal jen to, co od něho Lában požadoval, a nehleděl na to, jak to bylo nespravedlivé a nečestné.

Při narození Ráchelina prvního syna Josefa Jákob nakonec dokončil čtrnáctý rok své „služby“ Lábanovi (Gn 30,26) a nyní zvažuje, že Lábana opustí, aby se vrátil do zaslíbené země. Jákob se však obává, zda bude schopen postarat se o „svě rodiny“ (Gn 30,30).

Uvažuj o úvodním textu (Gn 30,25–32). O co v příběhu jde? O čem Jákob uvažuje? Jaká byla Lábanova odpověď?

Pro Jákoba, který původně odešel z domu najít si manželku, to byla velmi dlouhá za-

jížďka. Jeho původním záměrem určitě nebylo zůstat tak dlouho mimo svou zemi. Ale události ho přinutily zdržet se mimo domov mnoho let. Nyní nastal čas vrátit se domů. A spolu s ním půjde i velká rodina.

Proč Jákob neopustil Lábana dříve? Jákobovo poddajné chování naznačuje, že se patrně změnil a pochopil lekci víry. Jákob nyní čekal na Boží znamení. Teprve když k němu Bůh promluvil, rozhodl se přestěhovat.

Bůh se zjevuje Jákobovi jako „Bůh z Bét-elu“ a vyzývá ho, aby odešel od Lábana a navrátil se do „svě rodné země“ (Gn 31,13). Stejná slova byla slyšet, když Bůh povolal Abrama, aby vyšel ze „svě země, ze svého rodiště“ (Gn 12,1).

„Jákob by byl svého prohnáného příbuzného opustil už dávno, kdyby se nebál setkání s Ezauem. Nyní cítil, že se dostává do nebezpečí ze strany Lábanových synů. Protože pohlíželi na jeho bohatství jako na své vlastní, mohli by se pokusit zmocnit se ho násilím. Byl velmi zmaten a znepokojen.“ (PP 193; NUD 88)

Proto vzal svou rodinu a majetek a odešel. Tím začala další etapa velké ságy o lidu věčné Boží smlouvy.

Aplikace

Kdy ses naposledy ocitl v situaci, že sis nebyl jistý, jaký má být tvůj další krok? Co ti pomohlo v rozhodnutí?

PODNĚTY K ZAMYŠLENÍ

Bůh si vybral Jákoba ne proto, že by si to zasloužil, ale pro svou milost. Přesto Jákob tvrdě pracoval, aby se pokusil si milost zasloužit. V takovém postoji nacházíme rozpor. Pokud by si milost zasloužil, pak by to už nebyla milost. Šlo by jen o skutky (viz Ř 4,1–5), což je v rozporu s evangeliem. Teprve později Jákob začal chápat význam Boží milosti. Naučil se, co to znamená důvěřovat Bohu, žít vírou a být zcela závislý na Bohu. Jákobova zkušenost obsahuje důležité poučení pro všechny ambiciózní a ctižádostivé lidi: nesnažte se vyvyšovat a prosazovat na úkor ostatních.

„Jákob udělal všechno pro to, aby získal prvorozenství, byť podvodem, nakonec však prožil zklamání. Ztratil všechno: spojení s Bohem i domov. Byl z něho zklamaný a frustrovaný uprchlík. Co však udělal Bůh? Bůh znal jeho beznaděj, zároveň však viděl v Jákobovi potenciál. Věděl, že může v Jákobovi obnovit svou slávu. Bůh viděl Jákobův stav a proto mu ukázal tajemný žebřík, který představuje Ježíše Krista. V Jákobovi vidíme člověka, který ztratil spojení s Bohem. Bůh nebes se však dívá na člověka a ví, že jen Kristus může překlenout propast, kterou způsobil hřích. Mohli bychom si říci: Ano, toužím po nebi, ale jak ho dosáhnou? To prostě není možné. Takhle nějak uvažoval i Jákob. Bůh mu však ve vidění ukázal žebřík, který spojoval zemi s nebem, tedy s Ježíšem Kristem.“ (1BC 1095)

Otázky k rozhovoru

1. Všimněte si charakterů lidí, které jsme studovali (Izák, Rebeka, Jákob, Ezau, Lában, Ráchel, Lea). Kolika lži a podvodů se dopustili! Co nás to učí o lidské povaze obecně a o Boží milosti?
2. Jaké důkazy můžeme najít při čtení příběhu o Jákobovi, že jeho charakter v průběhu času dozrával a rostl?
3. Můžeme být jako adventisté sedmého dne v ohrožení, že budeme mít k důležitým duchovním věcem podobný postoj jako Ezau? Co můžeme udělat pro to, abychom nepřestali milovat a cenit si světla, které nám Bůh dal?

Praktický závěr

- Podělte se s ostatními ve skupině o to, co praktického jste se naučili z této lekce při studiu Bible. Jak lze toto naučení uvést do každodenního života?

Podněty k modlitbám

- Modlete se jeden za druhého, za své radosti i starosti.
- Modlete se spolu za ty, kteří z nějakého důvodu přestávají či již přestali navštěvovat vaše společenství. Jak jim můžete dát najevo, že je máte stále rádi?
- Modlete se i za lidi ve svém okolí (přátelé, sousedy, příbuzné...), kterým byste rádi představili Boží lásku.

Konkrétní modlitební seznam mé třídy sobotní školy:

_____	_____
_____	_____
_____	_____